

Seminar 11

Fișă de lucru

Grupele 133/134

## Etica academică

”Universitatea morală—de la ideal la realitate

Rostul unei universități moderne —indiferent de profil —nu e doar acela de a ne forma ca specialiști și cercetători, ci și ca oameni civilizați, culti, oameni de caracter, care ne respectăm semenii și instituțiile, ca oameni morali. Un mediu imoral favorizează formarea unor oameni imorali, iar un mediu moral dă naștere unor oameni morali.” (Socaciu et al 2018, pp. 43)

Exemple de conduite imorale prezente în universități:

**favoritismul, nepotismul**

”Să luăm de pildă cazul Universității X, cunoscută printre candidații la admitere, cursanți și profesori ca un spațiu relaxat, în care „te descurci” fără prea mari bătăi de cap: se intră ușor, cerințele la cursuri sunt minime, lucrările de seminar „se rezolvă” pentru suma corectă, la examene poți să nu înveți nimic pentru că treci oricum, iar de absolvit, nici nu se pune problema să te stresezi. Profesorii „închid ochii” atunci când observă sau află despre lucrări cumpărate sau plagiate, iar cei mai mulți așteaptă diverse „atenții” în zilele de examen. Noul rector al Universității X are însă o altă viziune asupra modului în care ar trebui să funcționeze instituția și își dorește să conducă o universitate morală, în care etica și integritatea academică sunt apreciate și respectate de către toți membrii. Ce e de făcut? De exemplu, rectorul ar putea sancționa drastic fiecare abatere individuală, în speranța că cei care au greșit vor învăța o lecție și se vor comporta etic pe viitor. Soluția este necesară, dar este ea și suficientă? Problema este că abaterile nu sunt excepția, ci mai degrabă regula (nescrisă) de comportament în cadrul Universității X. Toți se comportă imoral, pentru că „așa merge treaba” aici. Pare că există o „contaminare” de grup cu acțiuni imorale.” (Socaciu et al 2018, pp. 44)

- analogia cu lada cu mere stricate care le strică și pe celelalte

a. Ce explică mai bine acțiunile imorale?

b. Ce e de făcut? Aruncăm merele stricate sau aruncăm și lada cu ele?

Aplicație similară:

Cazul corupției sistemice în alte instituții ale Statului precum **poliția**

**”Cum putem așadar crea o universitate morală?** Folosind terminologia specifică managementului eticii în organizații, pentru a crea o universitate morală este necesar ca aceasta să internalizeze o serie de **virtuți organizaționale** în toate practicile și procesele sale interne, astfel încât să îi stimuleze pe toți membrii acelei comunități academice (cursanți, cercetători, cadre didactice, personal administrativ) să se comporte etic și să prevină totodată comportamentele imorale ale acestora.” (Socaciu et al 2018, pp. 47)

Care ar fi aceste virtuți instituționale?

1. Claritate – reguli și exigențe morale non-ambigue
2. Consistență – coerența exigențelor morale cerute de universitate
3. Realizabilitate – gradul în care acele exigențe morale pot fi realizate de membrii universității
4. Susținere – modul în care universitatea își motivează membrii
5. Vizibilitate – monitorizarea comportamentelor imorale

6. Criticabilitate- universitatea trebuie să se asigure că membrii ei pot discuta deschis problemele instituției

7. Sancționabilitate – modul în care universitatea pedepsește comportamentele imorale<sup>1</sup>

Câteva reguli morale ce se pot scoate din Codul de etică UB:

Studentii, masteranzii, doctoranzii, cercetătorii, cadrele didactice și personalul administrativ trebuie să se comporte astfel încât să:

- Respecte libertatea și autonomia academică și personală prin neimpunerea unor credințe religioase, atașamente politice sau alte categorii de convingeri
- Protejeze dreptul la confidențialitate în toate problemele ce țin de viața celorlalți

---

<sup>1</sup> Preparate din Socaciu et al (2018). Etică și integritate academică, Editura Universității din București, pp. 48-49)

- Promoveze egalitatea de șanse, evitând orice formă de discriminare sau tratarea inegală a persoanelor, bazată explicit ori implicit pe criterii extraprofesionale precum rasa, etnia, religia, convingerile politice, naționalitate, gen, vârstă, dizabilități etc
- Respecte onestitatea academică și corectitudinea intelectuală prin evitarea și declararea formelor de plagiat, copiat, „fabricare” a rezultatelor cercetărilor, de încălcare a proprietății intelectuale și a drepturilor de autor
- Evite și să sancționeze orice formă de hărțuire (ex. fizică, psihică, sexuală)<sup>2</sup>

---

<sup>2</sup>Socaciu et al (2018). Etică și integritate academică, Editura Universității din București, pp. 54

## Exemple de încălcare a onestității academice:

Plagiat;

Fabricarea datelor;

Reproducerea propriilor lucrări pentru a obține credite la alte cursuri;

Predarea de lucrări de seminar, licență, disertație, doctorat care au fost parțial sau complet scrise de altcineva (indiferent că au fost realizate gratuit de un prieten sau contra-cost de o firmă specializată);

Copiatul la examen după materiale proprii sau după lucrarea unui alt coleg (inclusiv consultarea cu un alt coleg în timpul examenelor);

Introducerea în sala de examen a unor materiale interzise (telefon, notebook, cărți, foi etc.);

Utilizarea inadecvată a echipamentelor electronice la examen pentru a accesa informații.<sup>3</sup>

---

<sup>3</sup> Socaciu et al (2018). Etică și integritate academică, Editura Universității din București, pp. 56



## Libertatea academică

Problemă: Libertatea de exprimare academică ar trebui îngrădită în cazul opiniilor ofensatoare/controversate pe teme sociale?

- cazuri de studenți/profesori/cercetători/academicieni care sunt concediați din cauza unor postări pe social media (de obicei, Twitter)
- colaborarea cu membri ai comunității academice care au opinii controversate față de unele teme sociale (invitarea acestora să vorbească în fața studenților unei universități sau să participe la conferințe)

## Avertizarea de integritate (whistleblowing)

”Să presupunem că un doctorand descoperă întâmplător faptul că un profesor cunoscut din departamentul său, aflat la apogeul carierei, a publicat o serie de articole pe baza unor date experimentale fabricate în totalitate. Experimentele respective nu au avut de fapt loc vreodată, iar rezultatele raportate în articole erau exclusiv rezultatul imaginației bogate a autorului. Ce ar trebui să facă doctorandul? Primul răspuns este probabil automat: ca om de știință și membru al unei comunități academice, datoria sa este aceea de a dezvălui fraudă.” (Socaciu et al 2018, pp. 88)

a. Are doctorandul obligația morală de a raporta fraudă profesorului său? Justificați aceasta trecând-o prin câteva principii morale.

b. Putem adăuga detalii suplimentare care ne pot schimba felurile în care raționăm. Ce se întâmplă în cazul în care acel profesor care a fabricat datele este chiar conducătorul de doctorat al studentului? Schimbă acest detaliu obligația morală a studentului?

c. Putem presupune mai departe că în situația în care studentul reclamă profesorul vor urma niște consecințe nefavorabile pentru doctoranzii profesorului (mânjirea reputației, pierderea posturilor pe care candidau acești studenți, reticența angajatorilor față de ei etc.) Schimbă acest detaliu obligația morală a studentului?

## Cazuri reale de fabricare a datelor experimentale

”Un uriaș scandal recent a pornit de la două articole publicate în 2014 în Nature de cercetătoarea japoneză Haruko Obokata (ca autor principal). Obokata era șefa unui laborator la institutul RIKEN din Tokyo, una dintre cele mai respectate instituții din lume în cercetarea biologică. În cele două articole, Obokata susținea că celule mature normale (epiteliale) pot fi reprogramate ușor, prin tehnici simple care nu presupun intervenția genetică directă, să dobândească pluripotența specifică celulelor stem embrionare (capacitatea de a se dezvolta în orice alt tip de celule din corp). Rezultatele au fost primite cu entuziasm în comunitatea științifică, datorită posibilităților terapeutice extraordinare care păreau deschise. A avea la dispoziție un stoc potențial nelimitat de celule similare cu cele stem specifice pentru fiecare pacient (deci cu șanse mai mari de

a fi acceptate de corp în terapie), evitând în plus nevoia de a distruge embrioni pentru recoltare, părea un vis. Din păcate, în foarte scurt timp visul a fost spulberat, atunci când a devenit evident că rezultatele erau în întregime fabricate (inclusiv pozele „de la microscop” din articole). Nature a retras imediat articolele; Obokata și-a pierdut slujba (după ce institutul i-a mai oferit o perioadă de grație pentru a reproduce rezultatele) și apoi titlul de doctor; RIKEN a suferit o lovitură uriașă de prestigiu, cu costuri incalculabile; fostul ei coordonator de la doctorat, un cercetător extrem de respectat pe plan internațional, s-a sinucis pentru că nu a suportat rușinea de a fi asociat cu fraudă (...)” (Socaciu et al 2018, pp. 123-4)

”Un caz atipic și special de „fabricare” este cel al farselor pe care, în mod voit, unii cercetători le fac revistelor pentru a indica slăbiciunea sistemului de publicare. Cel mai recent scandal este legat de farsa realizată de Helen Pluckrose, James Lindsay și Peter Boghossian, care au reușit să publice șapte articole parodice în diverse reviste din zona științelor umaniste (dintr-un total de 20 pe care le-au scris și trimis spre publicare). Atunci când au mărturisit farsa public, trei articole erau încă în evaluare. După Pluckrose, Lindsay și Boghossian, farsa lor indică lipsa de standarde din aceste domenii și faptul că orice poate trece drept cercetare serioasă pentru revistele în cauză, dacă „rezultatele” sunt ambalate în limbajul corect și susțin anumite teze valorice. Ei au fost însă criticați pentru lipsa de etică a farsei (violarea confidențialității prin publicarea unor rapoarte de evaluare, reaua-voință și intenția denigratoare, încălcarea în mod voit a unor norme implicite privind încrederea reciprocă între autori și jurnalele științifice etc.)” (Socaciu et al 2018, pp. 125)

d. Puteți să identificați argumente spre apărarea acestui tip de farsă?

## Etica publicării, autorat și co-autorat

”Astăzi nu mai există Autorul, ci echipe întregi de autorat, mici sau mari uzine de produs critica și inovarea intelectuale, în toate domeniile. Când s-au coroborat datele a două echipe care experimentau independent cu Large Hadron Collider (LHC) la CERN (cea mai mare facilitate de cercetare din Europa) și s-a putut estima cu acuratețe masa bosonului Higgs, a fost publicat un articol în Physical Review Letters. Era 14 mai 2015. Dincolo de rapiditatea publicării (articolul fusese trimis în 25 martie), care arată interesul pentru subiect, altceva e surprinzător. Din cele 33 de pagini ale articolului doar 9 privesc conținutul, cu rezultatele și textul aferent plus referințele. Restul celor 24 nu cuprind decât numele autorilor. Pentru că aceștia au fost 5.154.” (Socaciu et al 2018, pp. 125)

- e. Când ai fi justificat să te poți numi co-autor cu cineva? Este consimțământul acelei persoane suficient ca să te poți numi co-autor?
- f. Dacă un prieten îți cere să îi prezinți o lucrare/un proiect în locul lui în fața clasei, atunci asta înseamnă că ești îndreptățit să îi ceri colegului să te numească co-autor?

Pot fi roboții cu inteligență artificială co-autori?

- cazul imaginar în care te afli pe o stație spațială în viitorul apropiat și scrii un eseu, dar renunți la el (din diverse motive) și AI-ul termină eseul în locul tău. Îl vei considera co-autor? Dacă îl publici, atunci vei trece și numele AI-ului lângă al tău?



## Materiale:

Socaciu, E., C. Vică, E. Mihailov, T. Gibeau, V. Mureșan și M. Constantinescu (2018). Etică și integritate academică, Editura Universității din București.

## Link-uri utile:

### Cazul Haruko Obokata (Celulele Stem):

<https://www.nature.com/news/stem-cell-scientist-found-guilty-of-misconduct-1.14974>

### Cazul farsei James Lindsay, Helen Pluckrose, Peter Boghossian:

<https://www.chronicle.com/article/Sokal-Squared-Is-Huge/244714>

<https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2018/10/new-sokal-hoax/572212>